
Tego możesz nie wiedzieć! 5 zaskakujących faktów o dawstwie szpiku i krwiotwórczych komórek macierzystych

Data publikacji: 27.03.2025 20:50

61 proc. respondentów twierdzi, że to praktycznie bezbolesne! A aż 99% badanych zrobiłoby to jeszcze raz! To wyniki badania Fundacji DKMS, która wraz z agencją badawczą IMAS[1] zapytała faktycznych dawców szpiku, czyli osoby, które już miały okazję dać komuś szansę na życie, o ich odczucia i emocje, związane donacją.

□

Październik, Miesiąc Świadomości Idei Dawstwa Szpiku oraz zbliżający się Ogólnopolski Dzień Dawcy Szpiku to dobra okazja do tego, by dowiedzieć się jeszcze więcej o idei, która ratuje życie pacjentów na całym świecie. Szczególnie że niektóre kwestie związane dawstwem mogą naprawdę zaskakiwać!

Lek, którego nie da się wyprodukować

Medycyna i farmakologia rozwijają się w błyskawicznym tempie, jednak nadal są lekarstwa, których nie da się wyprodukować w warunkach laboratoryjnych, a ich jedynym źródłem jest człowiek — to krew (choć badania nad syntetyczną krwią trwają), szpik i komórki macierzyste. Są to produkty naszego organizmu, mające moc uzdrawiania – mogą ocalić ludzkie życie i dać chorym szansę na wygraną z wieloma chorobami – w tym z nowotworami krwi. Czym właściwie są krwiotwórcze komórki macierzyste?

To komórki, bez których nie mógłby powstać i funkcjonować ludzki organizm. Każdego dnia w szpiku kostnym krwiotwórcze komórki macierzyste wytwarzają **600 miliardów** nowych krwinek! Ich charakterystyczną cechą jest to, że mają zdolność do nieograniczonej liczby podziałów i przekształcania w inne typy komórek, dając początek wszystkim liniom komórkowym krwi. Zdolności przekształcania się w określony typ komórek sprawiają, że potencjalnie mogą być, są lekarstwem na wiele chorób. Próbuje się wykorzystać tę umiejętność komórek macierzystych np. w medycynie regeneracyjnej, m.in. w przypadku leczenia rozległych oparzeń. Obecnie jednak stosuje się ją głównie do odbudowy układu krwiotwórczego u pacjentów z chorobami krwi, np. białaczką. Przeszczepione krwiotwórcze komórki macierzyste mają za zadanie odbudować układ krwiotwórczy i sprawić, że zacznie on poprawnie działać, produkując krew.

Szpiku nie pobiera się z kręgosłupa

Przy pobraniu materiału przeszczepowego od dawcy szpiku stosuje się dwie metody. Jedną nich jest **afereza**, czyli pobranie krwiotwórczych komórek macierzystych z krwi obwodowej, przypominające procedurę oddania płytek krwi czy osocza w stacjach krwiodawstwa. Obecnie stosuje się ją aż w **90 proc.** przypadków. W trakcie donacji dawca szpiku siedzi w wygodnym fotelu, a w obu przedramionach zostają mu założone dwa dożylnie dojeścia (wenflony). Z jednego krew wypływa, trafia do specjalnej maszyny, która odseparowuje krwiotwórcze komórki macierzyste, a następnie krew wraca do organizmu dawcy drugim dojeściem. Taki zabieg trwa ok. 4-5 godzin i po jego zakończeniu dawca od razu może wrócić do domu.

Pozostałe **10 proc.** to donacje z talerza kości biodrowej. Legendy o pobieraniu szpiku wielką igłą z kręgosłupa nie mają nic wspólnego z rzeczywistością! Donacja odbywa się w znieczuleniu ogólnym, a cały zabieg trwa około 60 minut. Podczas zabiegu dawca leży na brzuchu, a dwóch lekarzy jednocześnie pobiera mieszaninę krwi i szpiku z talerza kości biodrowej. Lekarze wkłuwają się specjalnymi igłami w dwa miejsca: tzw. kolce biodrowe tylne górne (na plecach ponad pośladkami, na skórze w tym miejscu zazwyczaj widoczne są dołeczki) i pobierają komórki macierzyste ze szpiku, używając strzykawek. Dawca po pobraniu z talerza kości biodrowej zostaje zazwyczaj w klinice jeszcze przez 1 dzień. Jest to konieczne ze względu na obserwację po podaniu znieczulenia ogólnego. Ubytek szpiku i komórek macierzystych regeneruje się w organizmie dawcy w ciągu ok. 2-3 tygodni i jest to proces nieodczuwalny dla niego.

To nie boli!

Czy oddanie szpiku lub krwiotwórczych komórek macierzystych boli? To najczęściej zadawane pytanie przez osoby, które chcą dołączyć do grona potencjalnych dawców szpiku lub rozpoczynają przygotowania do donacji. Obawy związane z bólem są wynikiem krzywdzących mitów, które narosły wokół idei dawstwa szpiku na przestrzeni lat, dlatego, aby dowiedzieć się, jak jest naprawdę, warto zapytać o tę kwestię osoby, które już przeszły przez procedurę pobrania szpiku lub krwiotwórczych komórek macierzystych. Według faktycznych dawców szpiku, dolegliwości związane z pobraniem szpiku z talerza kości biodrowej są niewielkie i przypominają jedynie lekkie stłuczenie (najczęściej dawcy porównują te odczucia do uderzenia w kant szafki). W przypadku aferezy dawcy najczęściej określają zabieg jako bezbolesny, a jedyny dyskomfort, który może wystąpić, związany jest z momentem zakładania wenflonów. Zupełnie bezbolesna jest sama rejestracja w bazie dawców szpiku. To zamówienie bezpłatnego pakietu rejestracyjnego, wypełnienie formularza, pobranie wymazu z wewnętrznej strony policzka i przede wszystkim podjęcie świadomej decyzji. Zarejestrować można się poprzez stronę www.dkms.pl

Grupa krwi nie ma znaczenia

Dawca szpiku i biorca nie muszą mieć identycznej grupy krwi – to fakt! W przypadku transplantacji liczy się przede wszystkim zgodność tkankowa HLA. Słowem, pod kątem genetycznym dawca i biorca muszą być bliźniaczo podobni, ale w przypadku grupy krwi – mogą się różnić. Jeśli dawca i biorca mają odmienną grupę krwi, to po przeszczepieniu pacjent będzie miał grupę krwi osoby, od której otrzymał krwiotwórcze komórki macierzyste.

Inaczej jest jednak w przypadku, gdy pacjent potrzebuje przetoczenia krwi, wówczas zgodność grupowa oraz w zakresie czynnika Rh jest kluczowa i decyduje o powodzeniu transfuzji.

Dawcy szpiku mają przywileje

Za bezcenną, bezinteresowną pomoc okazaną pacjentom, dawcy szpiku otrzymują odznakę oraz legitymację „Dawcy Przeszczepu”, a wraz z nią przywileje, które są zapisane w polskim prawie. Oto najważniejsze z nich:

- Na czas badań wstępnych oraz pobrania dawcy przysługują **pełnopłatne dni wolne**.
- Dawca szpiku jest uprawniony do korzystania poza kolejnością z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, co oznacza, że nie obowiązuje go lista oczekujących. Świadczenie zdrowotne powinno zostać udzielone w dniu, w którym dawca zgłosił się po pomoc. Jeśli zdarzy się, że z jakichś przyczyn w dniu zgłoszenia się dawcy nie ma możliwości udzielenia mu świadczeń zdrowotnych, wówczas dawcy wyznaczony zostanie inny termin. W tym przypadku również nie obowiązuje lista oczekujących i dawca zostanie przyjęty poza kolejnością. **W takiej sytuacji świadczenie zdrowotne nie może być udzielone później niż w ciągu 7 dni roboczych od zgłoszenia.**
- W wielu miejscowościach w Polsce dawcy mają prawo jeździć komunikacją miejską za darmo lub ze zniżką. Uprawnienia, dotyczące korzystania z nieodpłatnych przejazdów, opisane są zawsze w oddzielnych regulaminach przewoźników dlatego, zanim dawca kupi bilet, powinien sprawdzić, czy w danym mieście może skorzystać ze swoich uprawnień. Aby korzystać z darmowych przejazdów lub zniżki, dawca powinien okazać **legitymację „Dawcy Przeszczepu” lub „Legitymację Zasłużonego Dawcy Przeszczepu” oraz inny dokument, potwierdzający tożsamość dawcy, np. dowód osobisty.**

Jeśli dawca oddał szpik lub inne regenerujące się komórki i tkanki co najmniej 2 razy, to przysługuje mu legitymacja „Zasłużonego Dawcy Przeszczepu”. Oprócz powyższych przywilejów Zasłużony Dawca Przeszczepu ma również prawo do:

- **Bezpłatnego** (do wysokości limitu finansowania, zapisanego w ustawie) **zaopatrywania się w leki**, objęte wykazem leków refundowanych oraz wykazem leków, które można stosować w związku z oddawaniem krwi tj.: preparaty witaminowe, kwasu foliowego i żelaza. Dokumentem uprawniającym do korzystania z tych przywilejów jest recepta i legitymacja „Zasłużonego Dawcy Przeszczepu”. Na stronie <http://bil.aptek.pl/servlet/pacjent/fupraw> dawca może wyszukać lek oraz wysokość refundacji.

[1] Badanie IMAS International przeprowadzone z udziałem dawców faktycznych z bazy Fundacji DKMS.